

DARIUSZ WRÓBEL

Świętokrzyski Zarząd Dróg
Wojewódzkich w Kielcach
D.Wrobel@szw.kielce.com.pl

Ochrona pasa drogowego

Celem niniejszego artykułu jest wskazanie istniejących praw i obowiązków, jakie mają zarządcy dróg publicznych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w odniesieniu do aktualnych przepisów prawa w zakresie ochrony przestrzeni pasa drogowego dróg publicznych. Z uwagi na dynamiczny rozwój budownictwa drogowego na terenie całego kraju, obserwowany w ostatniej dekadzie zwłaszcza w odniesieniu do obszaru miast i miejscowości, gdzie występuje zwarta zabudowa charakteryzująca się dużym zagęszczeniem budynków jedno- i wielorodzinnych oraz usługowych, budowa, rozbudowa i utrzymanie dróg nieustannie związane są ze współoddziaływaniem przestrzeni mieszkaniowo-użytkowej z przestrzenią drogową. Oddziaływanie obu przestrzeni może mieć charakter pozytywny, jak i negatywny z uwagi na rodzaj i źródło pochodzenia czynnika oddziałującego na sąsiadującą przestrzeń. Podczas procesu projektowania nowej sieci drogowej przechodzącej przez tereny zurbanizowane, jednym z ważnych aspektów decydujących o przyjętej technologii budowy dróg oraz zastosowanych urządzeń inżynierskich jest ochrona terenów przyległych do pasa drogowego przed niekorzystnym wpływem czynników pochodzących z terenu drogi. Wynikiem działań pracy inżynierów przygotowujących realizację inwestycji, mających na celu ochronę terenów sąsiadujących z pasem drogowym, jest stosowanie coraz to nowszych i ulepszonych elementów i urządzeń konstrukcyjnych drogi takich jak najnowsze mieszanki mineralno-asfaltowe zwane cichymi nawierzchniami, ekrany akustyczne, liczne estakady, kładki oraz nadziemne i podziemne przejścia dla zwierząt.

Zarządcy dróg w procesie budowy, rozbudowy i utrzymania dróg muszą jednak pamiętać nie tylko o ochronie terenów przyległych do pasa drogowego, ale także winni zwracać szczególną uwagę na negatywny wpływ czynników zewnętrznych, niezwiązanych z użytkowaniem dróg, które także mogą znacząco wpływać na trwałość i stan techniczny nowobudowanych, jak i aktualnie utrzymywanych dróg publicznych. Rodzaj i sposób oddziaływania tych czynników w dużej mierze zależęć będzie od źródła ich pochodzenia, które podzielić można na antropogeniczne, tj. związane z działalnością człowieka, jak i naturalne, związane z procesami zachodzącymi w przyrodzie.

Pas drogowy

Pas drogowy dróg publicznych jest to przestrzeń, w której usytuowana jest nie tylko sama droga, ale także wszelkie obiekty i urządzenia związane z funkcjonowaniem drogi, ruchu drogowego oraz ruchu pieszych. Aktualnie obowiązująca

definicja pasa drogowego zamieszczona jest w art. 4 ustawy z dnia 21 marca 1985 roku o drogach publicznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 460 z późniejszymi zmianami.) i brzmi następująco cyt. *pas drogowy – wydzielony liniami granicznymi grunt wraz z przestrzenią nad i pod jego powierzchnią, w którym są zlokalizowane droga oraz obiekty budowlane i urządzenia techniczne związane z prowadzeniem, zabezpieczeniem i obsługą ruchu, a także urządzenia związane z potrzebami zarządzania drogą.*

Przytoczona powyżej definicja pasa drogowego z ustawy o drogach publicznych określa, że działania zarządców dróg publicznych z zakresu ochrony pasa drogowego obejmować powinny nie tylko elementy konstrukcyjne usytuowane na powierzchni terenu jak jezdnie, chodniki czy ścieżki rowerowe, ale także obszary znajdujące się nad, jak i pod powierzchnią terenu.

Biorąc pod uwagę tak obszerny zakres przestrzeni, jaką każdy zarządca drogi publicznej winien objąć ochroną, należy użyć wszelkich dostępnych, prawnie dozwolonych środków i metod mogących umożliwić utrzymanie na pożądanym poziomie stanu technicznego przestrzeni pasa drogowego. Intensywność i zakres ingerencji w przestrzeń pasa drogowego zewnętrznych czynników negatywnie wpływających na jego stan techniczny, w sposób bezpośredni przekłada się na trwałość i jakość znajdujących się w nim dróg. Z uwagi na to, że teren pasa drogowego dróg publicznych stanowi przestrzeń publiczną, nie może być hermetycznie zamkniętą enklawą, na którą nie będą mogły oddziaływać czynniki zewnętrzne, wobec czego wpływ tych czynników jest nieunikniony. Zarządcy dróg uwzględniając rodzaj czynników negatywnie wpływających na teren pasa drogowego wykonują powierzone zadania określone prawem, mogące skutecznie przeciwdziałać skutkom wpływu tych czynników.

Czynniki zewnętrzne mające wpływ na pas drogowy

Czynniki mające wpływ na stan techniczny pasa drogowego można podzielić na dwie główne grupy w zależności od źródła ich pochodzenia. Jedną grupą czynników negatywnie wpływających na obszar pasa drogowego drogi publicznej jest grupa czynników antropogenicznych, ściśle związana z działalnością człowieka. Drugą grupą są czynniki, których źródłem są wszelkie zjawiska zachodzące w środowisku naturalnym, a których skutki działania negatywnie wpływają na teren pasa drogowego. Obie grupy czynników negatywnie oddziałujących na przestrzeń pasa drogowego determinują działania zarządców dróg do podjęcia czynności mających na celu przeciwstawienie się ich skutkom.

Czynniki pochodzenia naturalnego

Czynniki negatywnie wpływające na teren pasa drogowego pochodzenia naturalnego charakteryzują się dużą powierzchnią oddziaływania podczas ekspozycji jednego lub kilku czynników jednocześnie. Przykładem takiego negatywnego oddziaływania czynników pochodzenia naturalnego na teren pasa drogowego o dużej powierzchni oddziaływania są wszelkie zjawiska atmosferyczne i geologiczne zachodzące w przyrodzie. Na ekspozycje tych zjawisk w sposób nieuchronny wystawiony jest teren pasa drogowego, którego ochrona winna być wykonywana adekwatnie do zaistniałego zjawiska.

Do głównych czynników pochodzenia naturalnego negatywnie wpływających na teren pasa drogowego należą:

- opady atmosferyczne w postaci deszczu, śniegu, gradu itp.,
- porywisty i huraganowy wiatr,
- promieniowanie słoneczne, w tym UV,
- zjawiska geologiczne na obszarach aktywnych sejsmicznie,
- obrywy i osuwiska gruntu,
- erozyjny wpływ wód powierzchniowych, wiatru, organizmów roślinnych (drzew i krzewów) oraz zwierzęcych,
- procesy zamarzania i odmrażania wód powierzchniowych.

W celu przeciwdziałania negatywnemu wpływowi czynników pochodzenia naturalnego należy przede wszystkim poprawnie przeprowadzić proces przygotowania inwestycji. Rozwiązania z zakresu odwodnienia, użytych materiałów nie powinny być szablonowe, lecz poparte dogłębną analizą i dostosowane do lokalnych warunków.

W przypadku robót odwodnieniowych i wykończeniowych na inwestycjach drogowych nader często roboty te są wykonywane pod koniec inwestycji, często w niesprzyjających warunkach pogodowych. Skutkiem takich działań są awarie systemu odwodnienia, co niewątpliwie wpływa na trwałość całego zadania.

Czynniki pochodzenia antropogenicznego

Czynniki antropogeniczne negatywnie wpływające na przestrzeń pasa drogowego to grypa czynników ściśle związana z działalnością człowieka. Wiele działań i aktywności grup społecznych, mających na celu poprawę jakości życia codziennego, może znacząco wpływać negatywnie na przestrzeń pasa drogowego dróg publicznych. Przykładem negatywnego oddziaływania czynników antropogenicznych są wszelkie roboty budowlane niezwiązane z potrzebami zarządzania drogą lub potrzebami ruchu drogowego. Prowadzone w przestrzeni pasa drogowego w technologii wykopu otwartego w sposób najbardziej inwazyjny negatywnie wpływają na stan techniczny pasa drogowego. Takie działania często wykonywane są podczas budowy sieci gazowych, wodociągowych, kanalizacyjnych, światłowodowych itp. Jednak prowadzenie robót poprzez stosowanie wykopów to nie jedyny rodzaj robót ziemnych, jakie mogą negatywnie wpływać na pas drogowy. Coraz częściej tam, gdzie warunki na to pozwalają, roboty budowlane wykonuje się w technologii przewiertu sterowanego bez konieczności rozkopania terenu. Takie działania są mniej inwazyjne od tradycyjnego przekopu, jednak i one mogą negatywnie oddziaływać na przestrzeń pasa drogowego, powodując zapadnięcia lub wybulenia

gruntu w miejscu prowadzenia przewiertów, doprowadzając do uszkodzenia konstrukcji korpusu drogowego. Działalność człowieka w przestrzeni pasa drogowego wykraczająca poza tradycyjne użytkowanie dróg to nie tylko prowadzenie robót ziemnych, ale także czynności związane z życiem codziennym. Uwidacznia się to zwłaszcza na obszarach gospodarstw rolnych, gdzie często dochodzi do sytuacji naruszenia przestrzeni pasa drogowego w wyniku prowadzenia prac rolniczych takich jak orka. Wykonanie tego zabiegu agrotechnicznego w sposób naruszający pas drogowy, który w różnych miejscach może mieć inny przebieg względem jezdni drogi, spowodować może obsunięcie się warstw ziemi i zamulenie rowu lub wręcz jego zasypanie, powodując niedrożność przepływu wód powierzchniowych. Innym przykładem codziennej działalności człowieka wpływającej negatywnie na stan pasa drogowego jest także wypas zwierząt gospodarskich lub wypalanie traw na terenach przyległych do pasa drogowego, ustawianie reklam lub stoisk handlowych w miejscach niewłaściwych, powodując zagrożenie bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Do głównych czynników negatywnie wpływających na teren pasa drogowego, wynikających z działalności człowieka należą:

- wykopy, przeciski i przewiertki w pasie drogowym,
- naruszanie przestrzeni pasa drogowego poprzez niewłaściwe prowadzenie zabiegów agrotechnicznych (orka),
- wypas zwierząt gospodarskich w pasie drogowym,
- wypalanie traw i chwastów w pasie drogowym,
- niewłaściwe lokalizowanie obiektów małej architektury (krzyże, kapliczki) reklam i stoisk handlowych w przestrzeni pasa drogowego – stwarzając zagrożenie w ruchu drogowym,
- wypuszczanie w przestrzeń pasa drogowego płynów, par i gazów w sposób nieuprawniony, powodując uciążliwość a nawet zagrożenie dla innych użytkowników drogi, chodnika itp.,
- przemieszczanie się pojazdami np. rolniczymi lub budowlanymi w sposób powodujący niszczenie nawierzchni jezdni, chodnika itp.,
- samowolne wycinanie, niszczenie lub uszkodzanie zieleni przydrożnej.

W celu przeciwdziałania negatywnym wpływom czynników wynikających z działalności człowieka z poziomu zarządcy drogi należy przede wszystkim dobrze zorganizować system objazdów dróg i reagować na wszystkie zauważone nieprawidłowości.

Prawidłowy nadzór nad przestrzeganiem zapisów wydanych decyzji na zajęcie pasa drogowego pozwala wyegzekwować realizację ich zapisów oraz zniechęca do nieprzestrzegania prawa.

Podstawy prawne oraz metody przeciwdziałania czynnikom zewnętrznym negatywnie oddziaływającym na pas drogowy

Zarządcy dróg publicznych jako organy jednostek rządowych – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, czy samorządowych, jak zarządcy dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych muszą wykonywać działania w sposób